

СУЧАСНА КРИЗА УКРАЇНСЬКОГО ХРИСТІЯНСТВА ЯК ПРЕДМЕТ АНАЛІЗУ НАРАТИВНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ

У статті аналізується сучасна криза наративів УПЦ МП, УГКЦ, УПЦ КП та українських протестантів. Ця криза пов'язана із браком позитивних ідеалів майбутнього. УПЦ МП, УГКЦ та українські протестантські об'єднання своїм завданням ставлять спасіння своїх церков і втрачають підтримку вірних. Лише УПЦ КП здійснила прогресивний крок, перейшовши від риторики створення автокефальної церкви до наративу захисту України від російської агресії. А малі протестантські церкви Донбасу змогли запропонувати наративи, орієнтовані на біблійні цінності.

Ключові слова: наратив, традиція, есхатологія, православ'я, греко-католицизм, протестантизм.

Постановка проблеми. Війна на Сході України стала викликом для українських церков, на який не усі вони дають гідну відповідь. Цілий ряд церков мають масштабну кризу власної ідентичності, яка потребує системного релігієзнавчого аналізу. Колапс традиційних для церков основоположних розповідей про себе – наративів – є найбільш цікавим виявом цієї кризи ідентичностей, яке матиме дуже значимі наслідки у найближчій перспективі для всього українського християнства.

Стан розробки проблематики і методологія дослідження. Наративна герменевтика як метод релігієзнавчого аналізу активно застосовується у роботах вітчизняних науковців І.Богачевської [2], М.Черенкова [13], А.Денисенко [4]. В основному предметом наративного аналізу є західна та українська протестантська традиція у їх діалектичній єдності. Спроби застосувати інструментарій наративної герменевтики до аналізу православної традиції в її універсальних, західних, російських та українських формах мають місце в роботах К.Говоруна [17], І.Немчинова [6], С.Шкіль [15; 16]. Окремі зауваження щодо кризових явищ в українському християнстві, зроблені з врахуванням логіки наративної герменевтики, зустрічаємо лише в роботах М.Черенкова [14].

На наш погляд, методологія герменевтики П. Рікера, що враховує наративний аналіз А.Греймаса, вже сама по собі є доволі гнучким інструментом для аналізу релігійних традицій в їх різноманітних трансформаціях. Ця герменевтика аналізує не лише священні тексти та перекази, але і релігійні традиції як ціле, як певні типи світогляду та способи життя (чи «практики» у термінології класиків такого аналізу А.Макінтайра [5] та Ч.Тейлора [10]). Тому ми цілком підтримуємо думку А.Сарапіна про необхідність ширшого застосування в українському релігієзнавстві методів сучасної герменевтики, серед яких провідне місце займає наративний аналіз [9].

Ефективність застосування методологічного інструментарію сучасної наратології як аналізу релігійних традицій широко визнається сучасними західними теологами. Так, на думку класиків сучасної біблеїстики Н.Т.Райта [8] та Дж.Бера [1] наратологія є ефективним методом для аналізу усіх аспектів генези християнства завдяки тому, що така методологія є адекватною щодо предмету дослідження. Е.Тіссельтон [11], К.Ванхузер [3], Р.Хейз [12] вважають, що наратологія здатна підказати шляхи до оновлення християнства в сучасному світі, оскільки дозволяє формувати відповіді на нові виклики не як ідеологічні постулати соціального вчення, а як живу реакцію цілого організму церковної спільноти, при чому корені конкретної форми такої реакції – у біблійних наративах як вони розуміються спільнотою.

Мета і завдання. Для виконання завдання нашого дослідження – аналізу кризи ідентичності українських церков в умовах кризи 2014-2015 років, викликаній подіями на Сході України – необхідними є: 1) нарис докризового стану наративів, що були базовими

для українських церков; 2) релігієзнавчий аналіз процесів кризи ідентичності та краху наративів, які церкви розповідали про себе, світ, перспективи; 3) наукове прогнозування подальших процесів та їх наслідків для українського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з сучасною герменевтикою, релігійна спільнота власний світогляд та етично-культову практику конститує не за допомогою певних «символів віри» та писаних чи неписаних норм, а за допомогою основоположних розповідей про Бога, себе, світ. Ці розповіді є певними історіями, і життя релігійних спільнот – це частина цих історій. Саме через вписування себе в універсальні чи квазіуніверсальні наративи українські церкви останню чверть століття вибудовували власну самосвідомість. У основоположних розповідях (наративах) спільнота отримує або формує свій ідеальний образ та власну мету існування. Принципово важливо, що наратив спрямований саме на майбутнє, в якому будуть вирішені усі наявні колізії історичного буття спільноти. Цей ідеальний образ майбутнього задає смисл існування спільноти, дозволяє їй відповісти на чотири основоположні світоглядні питання: «Хто ми? Де ми? Що не так? Як це можна виправити?». Природа самих цих питань пов'язує основоположну історію про церкву взагалі та буття конкретної релігійної спільноти. При цьому загальний християнський наратив може бути значно трансформованим при його переказі конкретними спільнотами. Н.Т. Райт так описує універсальний християнський наратив, зафіксований у писаннях Нового Завіту.

Згідно із Н.Т. Райтом, християнський наратив є п'ятиактовою драмою, оскільки наративи загалом мають драматичний характер, повинні розповісти про загальну ситуацію та героїв драми (перший акт), пояснити походження проблем, які мають бути вирішені (другий акт, заявка конфлікту), описати перші спроби подолання зла і утвердження добра (третій акт, випробування героїв), зобразити кульмінацію боротьби героїв за утвердження добра і вирішення наявних проблем (четвертий акт), виявити наслідки цієї боротьби для актуального стану спільноти та її майбутнього. Відповідно, акти драми описують Н.Т. Райтом так: 1-й акт – це творіння світу; 2-й акт – трагедія гріхопадіння, яке не можна подолати людству самотійно; 3-й акт – створення Ізраїлю як вибраного народу, який мав би подолати негативні тенденції в людській історії; 4-й акт – дарування Ісуса, який переміг власною жертвою зло та вирішив основну проблему історії в принципі; 5-й акт – це надання плодів перемоги для людства, яке дається через церкву як істинний Ізраїль та нове людство. Есхатологічним завершення 5-го акту має бути Царство Боже як повне торжество добра. В зв'язку із універсальною християнською історією спільноті задаються певні цінності та норми поведінки. А саме, конкретна християнська спільнота повинна мати риси, аналогічні до рис первинної християнської церкви Христа та його учнів. Окремі християни повинні наслідувати Христа та апостолам, як у визнанні певних цінностей, взірців поведінки, так і у практичному наслідуванні цим «героям віри» у всіх життєвих обставинах. Конкретні заповіді та поради із Писання набувають актуальності та стають імперативами для життя християн лише у світлі основних цінностей, які пов'язані із основними мовними символами християнства: хрест, спільнота як нове творіння, викуплення, звільнення, свобода, Царство Боже тощо. Тобто цінності не можуть бути абстрактними конструктами ідеологічного змісту, але є втіленими у мовних символах («кореневих метафорах»). Таким чином, наративний аналіз дозволяє описати нормативний світогляд християн з точки зору універсального наративу, зафіксованого в писаннях Нового Завіту. Однак, вже на рівні наративів конкретних церковних об'єднань в Україні маємо власні специфічні інтерпретації християнства і особливі відповіді на світоглядні питання: «Хто ми? Де ми? Що не так? Як це можна виправити?». І саме ці конкретні партикулярні наративи українських церков руйнуються на наших очах силою історії, бо випробування сучасної кризи поставили ці наративи під сумнів, а то й показали їх оманливий характер. Ці процеси відбуваються тому, що церкви не змогли відповідати заданій власними наративами мірі моральної та суспільної ідеальності, виявилися недостатньо діяльними у практичному сповіданні власних цінностей під час кризових випробувань 2014-2015 років.

Традиційний наратив Української Православної Церкви у єдності з Московським патріархатом був розповіддю про наступну драму: 1) православна церква в Україні повинна бути єдиною, панівною, об'єднувати всіх вірних православного віросповідання, бути миротворцем для суспільства та лікарем від політичного націоналізму в релігійній сфері; 2) драма «гріхопадіння» полягає у церковному розколі та політичному розбраті на теренах України; 3) УПЦ неодноразово закликала розкольників до перемовин, а політиків до згоди; 4) зараз УПЦ зазнає гонінь від політиків на місцях та в центрі, від «розкольників» та їх союзників; 5) страждання УПЦ завершаться есхатологічним торжеством, коли розкольники повернуться до лона церкви, відмовляться від націоналістичного і світського типу мислення на користь церковного образу думок та дій.

Цей наратив є міфологічною розповіддю, яка відрізняється конкретністю та розповідає про сучасні проблеми, які дійсно наявні, і тому є політичним міфом. При цьому добром оголошується єдність, хоча не всяка єдність є добром, і не всяке суспільне добро пов'язане із церковною та суспільною єдністю. Те, що крім єдності добром може бути і суспільне різноманіття – не приймається російською традицією мислення (на відміну від європейської), і як боязнь перед різноманіттям, перед розділеннями, так і абсолютизація єдності як панацеї – все це походить від російського міфологічного світосприйняття. Відповідно, перший акт пов'язаний із недалеким історичним минулим, в якому церковна єдність існувала. Логіка ідеалізації цього минулого приводить окремих спікерів УПЦ – наприклад, митрополита Павла Лебідя навіть до відбілення іміджу комуністичного ладу. Другий акт драми, тобто зав'язка сюжету розповіді пов'язана із розколом в українському православ'ї, що стався під впливом політики і націоналізму. Тим самим розкол, тобто наявність українських автокефальних юрисдикцій, маркується як гріх, помилка, проблема, яку треба подолати. А українська політика і світський націоналізм як джерела «спокушення» виявляються у цьому світогляді новим «змієм», абсолютним злом, примирення з яким – неможливе. Тим самим, Україна є територією хвороби та багато в чому інститутом зла, оскільки порушення церковної єдності – «найбільший гріх, який не змивається навіть подвигом мучеництва за Христа». Такого роду світогляд вимагає аполітичності у сенсі відсутності допомоги українському суспільству в його державному становленні. Важко не замітити, що всі намагання УПЦ говорити про власну аполітичність та надполітичність є різновидом політики прямої дії, яка не визнає демократичних цінностей, але тяжіє до постполітичної політики. Джерела такої політики в європейській традиції – в платонізмі, її дискредитація пов'язана із використанням цієї логіки фашизмом. Повернення до політики прямої дії у часи постмодернізму веде до екстремізму в його різноманітних формах, а з точки зору православного богослов'я така аполітична чи постполітична політика є маніхейським засудженням демократичної чи «звичайної» політики на користь утопізму. Для перемоги цього утопізму необхідна загальна мобілізація та есхатологічна війна проти зла, в якій можливі та навіть необхідні радикальні методи боротьби.

Як відносно проукраїнська сила УПЦ виступає лише у третьому акті власного наративу, коли розповідає про себе як про ініціатора діалогу між собою та «розкольниками» чи більш широкого діалогу в суспільстві. Особливо популярними такі тези були у доповідях покійного митрополита Володимира Сабодана. Однак, при всіх розповідях про власну відкритість до діалогу з «розкольниками», УПЦ ніколи не демонструвала такої відкритості тоді, коли існували дійсні шанси на об'єднання. Навіть більше: відкритість до діалогу стала фігурою публічної риторики УПЦ, яка ніколи не передбачала переходу до дійсного діалогу. За цими заявами ніколи не було готовності діяти відповідно до цих заяв, і готовності відповідально діяти заради православного примирення в Україні взагалі. У серії доповідей 2008-2012 років митрополит Володимир наголошував на тому, що УПЦ може і повинна поєднувати культури Правобережної та Лівобережної України, ґрунтуючись на універсальних цінностях київського християнства, відкритого до внутрішнього різноманіття в межах України та світу. Ці заяви виявилися голослівними перебільшеннями, оскільки в часи війни на Сході УПЦ не висунула жодної дійсної миротворчої ініціативи, не

послужила ніяк «зшиванню» країни. Якщо до моменту обрання митрополита Онуфрія місцеблюстителем УПЦ докладала певних зусиль в межах діяльності Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій щодо примирення влади та опозиції, правоохоронних органів та народу, то з середини березня 2014 року ця церква впала в повну бездіяльність, не застосовуючи власний потенціал ані як можливий адвокат Києва перед Донбасом, ні як природний адвокат Донбасу перед Києвом. Зусилля щодо відновлення миру між Україною та Росією УПЦ обмежила лише листом митрополита Онуфрія до президента Путіна, написаним на початку березня 2014 року.

Після обрання митрополита Онуфрія предстоятелем УПЦ (13.08.2014) вже у вересні 2014 року ця церква розпочала масштабну інформаційну війну проти УПЦ КП. Ця війна не лише зробила УПЦ відповідальною за конфлікти навколо храмів. Ця війна дуже швидко перейшла усі межі політичної та церковної лояльності щодо України та стала антиукраїнською кампанією, яка повністю унеможливила подальшу ідентифікацію УПЦ МП як української церкви. Саме тому почали звучати цілком логічні пропозиції називати цю церкву «РПЦ в Україні». Такого роду зміни ідентичності перекреслили можливість позитивного розвитку розповіді УПЦ про саму себе, а тому наратив УПЦ втратив власну силу. Адже якщо не можна явити жодного позитивного сценарію для п'ятого, завершального, акту наративу, то не можливий і сам наратив як такий: спасіння Церкви у фіналі розповіді не відбувається навіть у мріях. Колапс наративу має глобальне значення для УПЦ, оскільки приведе до її саморуйнування: без наративу Церква не може існувати історично довгий період і має зникнути протягом найбільше як одного покоління українців.

Криза УПЦ ускладнюється тим, що її наративна розповідь про саму себе і раніше була непереконливою для багатьох її вірних. Щоб зберегти власну «канонічну» ідентичність, ці вірні мислили себе в межах наративу РПЦ про себе як про універсальну церкву для «східнослов'янських» народів. В часи агресії Росії проти України настрої вірних УПЦ спочатку похитнулися в бік відризи до небратської поведінки Росії. Ніхто не скористався цією хвилиною антиросійських настроїв, і дуже швидко вона змінилася новим критичним ставленням до влади, що допустила значне зубожіння народу, а відтак – і критичним ставленням до сучасної України, яка в уяві вірних УПЦ найбільше винувата у розгортанні україно-російського конфлікту. Водночас, повне приєднання до наративу РПЦ просто неможливе, оскільки міф про руський світ виявився пропагандистською мильною бульбашкою, а впливових наративів РПЦ та РФ запропонувати українським громадянам просто не в змозі.

Колапс наративу УПЦ має найбільші наслідки для релігійного середовища України, але криза основоположних наративів характерна практично для всіх українських церков у останні два роки.

На ідейне лідерство в українському релігійному середовищі в останнє десятиліття претендувала УГКЦ, яка мала власне розвинуте соціальне вчення, історичний досвід успішних трансформацій національного суспільства у Західній Україні, активно шукала синтезу християнських і ліберальних ідей для сучасної України. У центрі наративу УГКЦ – історія націотворення українців і роль греко-католицької традиції в цих процесах. Згідно із цим наративом, київське християнство сформувалося як частина універсальної європейської культури (1 акт). Розвитку нації та київського християнства заважає стан несвободи, привнесений через російське поневолення, внутрішню корумпованість українців, занепад культури свободи, права та солідарності (2 акт). Від стану поневолення необхідно перейти до стану свободи так само, як колись євреї перейшли з Єгипту до Палестини. Проголошення незалежності стало початку цього переходу (3 акт). Український народ та політикум самі не змогли досягти преображення України, і роль спасителя народу має відіграти УГКЦ (4 акт). Ця церква здатна на таку роль, оскільки має ряд унікальних властивостей: у своїй ідентичності об'єднує християнські Захід та Схід, є прямою спадкоємницею давньої Київської митрополії, заклала основи модерної національної ідентичності в ХІХ столітті. Есхатологічним результатом трансформацій має стати єдність українського народу як унікального громадянського суспільства, єдність Київської церкви

як екуменічне поєднання православних із уніатами, входження оновленої України у родину цивілізованих народів задля спасіння і їх від девальвації європейських цінностей (5 акт).

Криза 2014-2015 року є тією точкою біфуркації, з якої Україна може вийти оновленою, або ж загинути (4 акт). Очевидно, що УГКЦ, яка претендує на роль суспільного Мойсея, мала б діяти ще активніше для спасіння української нації, ніж це було під час Євромайдану та всієї попередньої історії змагань цієї церкви за українське націотворення. Однак, УГКЦ основні зусилля спрямовує на реалізацію власного церковного розвитку, від парафії до загальноцерковних структур. Але чи важлива жива парафія і навіть жива єпархія, якщо Путін може окупувати всю Україну?

На цьому фоні кризи УГКЦ у 2014-2015 роки вигідно відрізняється діяльність УПЦ КП у ці самі роки. Де-факто ця церква з березня 2014 року почала відігравати роль духовного лідера нації, зробивши точками опори духовний подвиг Михайлівського монастиря під час Євромайдану та патріотичну мобілізуючу риторику патріарха Філарета. Традиційний наратив УПЦ КП стосувався історії становлення православної помісної церкви в Україні. Згідно із цим наративом Київська митрополія була де-факто самостійною і Україна має право на власну автокефальну церкву в незалежній державі (1 акт). Цьому природному розвитку чинить перепони Росія та Московський патріархат (2 акт). Створення Київського патріархату в 1992 році закладає основи для нормального розвитку київського православ'я (3 акт). Об'єднання всіх українських православних у Київському патріархаті стане можливим після втрати УПЦ МП політичної підтримки та коли суспільство буде знати всю правду про російське православ'я (4 акт). Єдність українського православ'я забезпечить стабільний розвиток для України та входження до Європи (5 акт). Цей наратив зазнав кризи, оскільки в 2014-2015 роках УПЦ МП втратила політичну підтримку, суспільство дізналося всю правду про РПЦ та УПЦ, але при цьому УПЦ МП продовжило власне існування і не зазнала масштабних втрат. УПЦ КП виграє там, де переходить до логіки націотворчого наративу, діє як помісна церква українського народу. Чим більше УПЦ КП служить суспільству, тим більшим є її авторитет. Зараз власну належність до УПЦ КП декларує 44% населення України, в той час як УПЦ МП підтримують 21 %. Очевидно, що якби УПЦ КП взагалі не боролася за власні інтереси, а лише служила б суспільству, така підтримка була б ще більшою. Творення нового наративу УПЦ КП відбувається в риториці патріарха Філарета, яка нагадує антигітлерівську риторику церкви під час другої світової війни. Мобілізація сил добра проти очевидного зла і наявність УПЦ КП як авторитетного релігійного центру сил добра – ці ключові тези нового наративу успішно приживаються. Залишається лише створити есхатологічну картину успішного для України та УПЦ КП кінця цієї історії, а також докласти більших практичних зусиль щодо протистояння путінізму. Слабким місцем усіх наративів УПЦ КП є те, що вони значно ідеалізують європейську дійсність, і не ставлять питання про те, як діяти, якщо протягом найближчого часу відбудеться колапс Європи?

Останнє питання гостро стоїть перед українськими протестантами. Їх традиційний наратив був європоцентричним. Вірніше, вони себе відчували «іншими» щодо православного Сходу. «Іншість» часто витлумачувалась не просто як вірність євангельським цінностям і принципам, а як європейскість ідентичності, готовність втілювати євангельське вчення у соціальній практиці, готовність жертвувати власним благополуччям і навіть свободою заради утвердження релігійної свободи як індивідів так і окремих громад. Криза 2014-2015 років дала українському протестантизму рідкий історичний шанс стати корисним для суспільства. Через те що УПЦ МП не змогла запропонувати жодних ідей щодо єднання країни у зв'язку із проблемами на Сході України, УПЦ КП та УГКЦ втратили шанс сформулювати суспільні уявлення про преображену Україну, протестанти могли дати власне бачення майбутнього України і запропонувати власний миротворчий план для Сходу. Замість цього більшість протестантських церков були зайняті власними церковними проблемами, і лише меншість старалася служити суспільству в часи кризи. Українські протестанти поступово втрачають високі етичні стандарти, авторитет в

суспільстві зникає під впливом скандальних особистостей (С.Аделаджа, Л.Черновецький, Мунтян), проповідувати прикладом особистої поведінки стає просто неможливим.

Останні кілька десятиліть українські та російські протестанти розвивали альтернативні розповіді до основного європейськоцентричного наративу. Ці розповіді пропонували історію українського та російського протестантизму як історію унікальної традиції, корені якою сягають давньоруських сект, а майбутнє полягає у особливій контекстуалізації протестантських цінностей. Події останніх двох років розкололи єдність українського та російського протестантизмів, подальше їх спільне існування стало неможливим, і Росія відрізана від людських ресурсів України як постачальниці місіонерів та пасторів. Водночас ті українські пастори, які проповідували наратив самобутності опинилися у світоглядній кризі, оскільки абсолютно неясно що і як розповідати про власне «самобутнє майбутнє». Без картини майбутнього наратив взагалі неможливий, а існувати довгий час без наративів релігійна спільнота не може.

За цих умов особливе значення мають спроби справжніх лідерів із кризового Донбасу запропонувати власні наративи та власне бачення майбутнього. Так, пастор Петро Дуднік, що спас тисячі людей із Слов'янська та інших міст Донбасу, пропонує наратив, що контекстуалізує біблійні цінності до наявного стану війни, містить програму соціальної адаптації і примирення. Головні тези П.Дудніка такі: 1) український націоналізм, навіть найпоміркованіший, не може бути прийнятий на Донбасі; 2) дискредитованим є і російський націоналізм, в тому числі – православні версії ідеї «русміра» (і повністю знищеним на Донбасі є авторитет УПЦ та РПЦ); 3) населення Донбасу відкрите до прийняття біблійних цінностей у їх простій та адаптованій формі імперативу: «роби добро іншому, і тобі відразу стане краще»; 4) застосування цього «кризового евангелія успіху» при відновленні Слов'янська та інших міст є успішним; 5) на цій основі можна об'єднати всю країну, розвиваючи систему імперативів через творчу адаптацію до сучасних умов десяти заповідей, принципів Нагірної проповіді Христа тощо. Соціальна ефективність застосування біблійної логіки не може бути пояснена лише соціальними механізмами, а тому дозволяє впевнюватися в дії Божої благодаті та наявності чудес від Бога. Все це сприяє наверненню до християнства як побічній дії практичного застосування наративу П.Дудніка.

Висновки. Криза наративів українських церков є кризою церковних проектів бачення майбутнього, кризою бездіяльності у реалізації власних наративів та кризою недостатньої відповідальності за історичну долю цілого українського суспільства. Найбільше криза наративів та ідентичності охопила УПЦ МП, але у тій чи іншій мірі вона характерна для всіх українських церков. Вихід із кризи наративів можливий лише при переорієнтації церков на служіння українському суспільству як «ближньому, що є у потребі діяльності спасіння з боку церков». Цьому кризовому виклику найбільше відповідають УПЦ КП та малі протестантські церкви. Інші українські церкви, якщо вони бажають мати майбутнє, ще повинні переорієнтуватися із ідеалів церковного саморозвитку на ідеали служіння Україні.

Література

1. Бер И. Формирование христианского богословия: Путь к Никее / Иоанн Бер, иер.; [пер. с англ. Ю. Н. Варзанин, К.Л. Боголюбов, С.С. Козин]. – Тверь : Герменевтика, 2006. – 240 с.
2. Богачевська І.В. Християнська наративна традиція: методологія філософсько-релігієзнавчого дослідження / Ірина Богачевська. – К.: Вид-во «Світ Знань», 2005. – 235 с.
3. Ванхузер К.Дж. Искусство понимания текста. Литературоведческая этика и толкование Писания. / К.Дж. Ванхузер / Пер. с англ. – Черкасы: Коллоквиум, 2007. – 736 с.
4. Денисенко А. Интеллектуальный климат постсекулярной эпохи: очерчивая границы современного богословского дискурса / А.Денисенко // Філософська думка-Sententiae: Спецвипуск № 3 (2012) «Християнська теологія і сучасна філософія». – Вінниця: ВДТУ, 2013. – С. 41-60.
5. Макінтайр Е. Після чесноти: Дослідження з теорії моралі / Е.Макінтайр / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 436 с.
6. Немчинов І.Г. Структури "свого" та "чужого" у російській ідентичності. Дослідження з філософії історії в Росії XVIII-XIX ст. [Текст] : монографія / І. Г. Немчинов. – Вінниця : О.Власюк, 2009. – 120 с.
7. Панченко М. Наративна теологія в працях представників українського протестантизму / М. Панченко // Схід. – 2015. – № 1. – С. 110-117.

8. Райт Н.Т. Новый Завет и народ Божий / Н.Т. Райт / Пер. с англ. Н. Холмогоровой. – Черкассы: Коллоквиум, 2013. – 704 с.
9. Сарапін О. Герменевтика в контексті релігієзнавчих досліджень / О. Сарапін // Українське релігієзнавство. – 2009. – Спецвипуск 1. – С. 202-211.
10. Тейлор Ч. Секулярна доба. Книга перша / Чарльз Тейлор ; [пер. з англ. Олексій Панич]. – К. : Дух і літера, 2013. – 664 с.
11. Тисельтон Э. Герменевтика / Э.Тисельтон / Пер. с англ. – Черкассы: Коллоквиум, 2011. – 430 с.
12. Хейз Р. Этика Нового Завета / Р.Хейз / Пер. с англ. Г. Ястребова. – М.: ББИ, 2005. – 712 с.
13. Черенков М. Європейська Реформація та український євангельський протестантизм (генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри) / М. Черенков. – Одеса: Християнська просвіта, 2008. – 566 с.
14. Черенков М. Когда нельзя молчать: духовная жизнь и гражданская позиция украинского протестанта в свете Майдана //Бачинин В., Черенков М. Протестантская этика и дух ...остмодернизма. – Киев: Книгоноша, 2015. – С. 180-386.
15. Шкіль С. Модернизм в российской православии сегодня / Шкіль Светлана// Modern Science. – Prague. – 2015. – № 4. – С. 90-95.
16. Шкіль С. Критика концепції «русского світу» в Україні / ШкільСвітлана // Схід. – № 4 (136). – травень-червень 2015. – С. 103-108.
17. Novorun С. Meta-Ecclesiology: Chronicle on Church Awareness / Cyrill Novorun. Palgrave Macmillan, 2015. – 260 p.

Yuriy Chornomorets

Modern crisis of Ukrainian Christianity as a subject of analysis of narrative hermeneutics

In the article it is analyzed the modern crisis of the narratives of UOC MP, UGCC, UOC KP and Ukrainian Protestants. This crisis is connected with the lack of positive ideals of the future. UOC MP, UGCC and Ukrainian Protestant associations put the task of salvation of their churches and lose the support of their faithful. Only the UOC KP has made a progressive step, moving from rhetoric of creating an autocephalous church to narrative of protect Ukraine from Russian aggression. Though small Protestant churches of Donbass were able to offer narratives focused on biblical values.

Keywords: narrative, tradition, eschatology, Orthodoxy, Greek Catholicism, Protestantism.

Надійшла до редакції 28.08.2015 р.